

วิชา หุ้นส่วน

การบรรยายภาคคำ ครั้งที่ ๑ และ ๒

วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒

ดร.พรภัทร์ ตันติกุลานันท์

ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำสำนักประธานศาลฎีกา

ผู้อำนวยการบริหารสถาบันอนุญาโตตุลาการ (TAI) ศาลยุติธรรม

วัน เวลาบรรยาย ๘ ชั่วโมง ๔ ครั้ง

๑. ศุกร์ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒ - ๒ ชั่วโมง ๑๘.๐๐ - ๑๙.๕๐ น.
๒. ศุกร์ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒ - ๒ ชั่วโมง ๑๘.๐๐ - ๑๙.๕๐ น.
๓. ศุกร์ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒ - ๒ ชั่วโมง ๑๘.๐๐ - ๑๙.๕๐ น.
๔. ศุกร์ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๒ - ๒ ชั่วโมง ๑๘.๐๐ - ๑๙.๕๐ น.

สัญญาจัดตั้งองค์กรธุรกิจ

๑. บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงนำทุนมาร่วมกัน
๒. เพื่อกระทำการกิจการร่วมกัน
๓. วัตถุประสงค์ คือ แบ่งปัน ผลผลิต รายได้ หรือกำไร
อันจะพึงได้จากกิจการที่ทำนั้น

ข้อแตกต่างระหว่างทุน (Equity) กับหนี้ (Liability)

๑. เจ้าของทุนมีอำนาจจัดการทางตรงหรือทางอ้อม
๒. เจ้าของทุนมีส่วนร่วมในกำไรหรือขาดทุน
๓. เมื่อเลิกองค์การธุรกิจ เจ้าหนี้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน

องค์กรธุรกิจแบ่งเป็น ๒ ประเภท

๑. มีชื่อเรียกทางกฎหมาย เช่น ตาม ป.พ.พ. หรือ พ.ร.บ. บริษัทมหาชนฯ ต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายนั้นๆ ตามป.พ.พ. มาตรา ๑๐๑๓ มี ๓ ประเภท

๑. ห้างหุ้นส่วนสามัญ

- ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน

- ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล

๒. ห้างหุ้นส่วนจำกัด

๓. บริษัทจำกัด

องค์กรธุรกิจแบ่งเป็น ๒ ประเภท

๒. ไม่มีชื่อเรียกทางกฎหมาย แต่อาจมีชื่อเรียกทางธุรกิจ เช่น กงสี
คณะบุคคล กิจการร่วมค้า

เนื้อหาการตกลงอาจไม่เข้าลักษณะห้างหุ้นส่วนและบริษัท หรือ
กฎหมายอื่น เป็นสัญญาไม่มีชื่อ อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายเรื่องนิติกรรม
สัญญา หนี้ และทรัพย์

กิจการร่วมค้า อาจอยู่ในรูปของการเอาทุนมาร่วมกัน แยกกันทำงาน
ยอมรับผิดร่วมกัน แต่แบ่งปันรายได้ โดยคู่สัญญาจ่ายให้แก่ละรายที่มาร่วม
โดยตรง ไม่ใช่แบ่งปันกำไร หรืออาจอยู่ในรูปห้างหุ้นส่วนสามัญก็ได้

ฎีกาที่ ๓๘๔๘/๒๕๓๑

ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า จำเลยที่ ๑ กับบริษัท ด. และบริษัท อ. ได้จดทะเบียนการค้าสำหรับงานก่อสร้างสะพานไว้กับกรมสรรพากรว่า "สาธรรบวิดิจจอยเวนเจอร์" โดยมี อ. เป็นผู้มีอำนาจทำการแทน เช่นนี้ย่อมเป็นที่เห็นได้ว่ากิจการ "สาธรรบวิดิจจอยเวนเจอร์" ก็คือห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลซึ่งจำเลยที่ ๑ กับบริษัทในต่างประเทศอีกสองบริษัทร่วมกันกระทำในประเทศไทยนั่นเอง ดังนั้นเมื่อรถยนต์บรรทุกของโจทก์ตกลงไปในหลุมที่ "สาธรรบวิดิจจอยเวนเจอร์" ขุดไว้ อันเป็นการละเมิดตามฟ้อง เกิดขึ้นในกิจการที่เป็นธรรมดาของ "สาธรรบวิดิจจอยเวนเจอร์" จำเลยที่ ๑ จึงต้องรับผิดชอบโดยไม่จำกัดจำนวนในการชำระหนี้ที่เกิดขึ้นจากการละเมิดนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๐ โจทก์จึงฟ้องจำเลยที่ ๑ ได้

ห้างหุ้นส่วนสามัญ (ไม่จดทะเบียน)

ห้างหุ้นส่วนสามัญ (ไม่จดทะเบียน)

หัวข้อที่ ๑ ลักษณะทั่วไปและการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญ

หัวข้อที่ ๒ ลักษณะพิเศษของห้างหุ้นส่วนสามัญ

หัวข้อที่ ๓ การลงหุ้น

หัวข้อที่ ๔ การเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิมหรือประเภทของ
กิจการ

หัวข้อที่ ๕ การจัดการงานของหุ้นส่วน

หัวข้อที่ ๖ หลักการสำคัญของห้างหุ้นส่วนสามัญ

หัวข้อที่ ๗ การเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญและชำระบัญชี

หัวข้อที่ ๑ ลักษณะทั่วไปและการจัดตั้งห้างหุ้นส่วน สามัญ

ลักษณะทั่วไป ห้างหุ้นส่วนสามัญคืออะไร ? พิจารณาจาก มาตรา
๑๐๑๒

“มาตรา ๑๐๑๒ อันว่าสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำกิจการร่วมกัน ด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น”

หัวข้อที่ ๑ ลักษณะทั่วไปและการจัดตั้งห้างหุ้นส่วน สามัญ

๔ องค์ประกอบ

- ๑.๑ มีบุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป
- ๑.๒ ตกลงนำทุนเข้ามาร่วมกัน
- ๑.๓ เพื่อกระทำการกิจการร่วมกัน
- ๑.๔ วัตถุประสงค์แบ่งกำไรอันจะพึงได้จากกิจการที่ทำนั้น

การจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญ

- ไม่มีแบบ ไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือต้องส่งมอบ
ส่วนลงหุ้น
- ห้างหุ้นส่วนสามัญจึงเกิดโดยทันที เมื่อแสดงเจตนาตกลง
กัน สิทธิและหน้าที่ของผู้เป็นหุ้นส่วนจะเกิดขึ้นนับแต่นั้น และจะมีอยู่
ไปจนกว่าจะมีการเลิกห้างหุ้นส่วน (เนติ'๔๙)

การจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญ

ฎีกาที่ ๒๕๓๐/๒๕๓๘ ตามสัญญาร่วมลงทุนระหว่างโจทก์และจำเลยมีข้อตกลงกันว่าต่างฝ่ายต่างจะลงหุ้นโดยชำระเงินค่าที่ดินตามสัญญาจะซื้อจะขายและค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการฝ่ายละครึ่ง ถือได้ว่าเป็นสัญญาเข้าหุ้นส่วนกันแล้ว แม้ฝ่ายหนึ่งจะไม่ส่งเงินหรือทรัพย์สินตามที่ตกลง ก็หาทำให้สัญญาเข้าหุ้นส่วนดังกล่าวเสียไปไม่ แม้โจทก์จะเป็นฝ่ายผิดสัญญาร่วมลงทุน จำเลยในฐานะหุ้นส่วนก็ต้องบอกเลิกสัญญาเสียก่อน เมื่อจำเลยยังไม่ได้บอกเลิกสัญญากับโจทก์ สัญญาร่วมทุนระหว่างโจทก์จำเลยจึงยังไม่เลิกกัน โจทก์จึงมีสิทธิขอให้เลิกห้างหุ้นส่วนและชำระบัญชีได้

ลักษณะทั่วไปของห้างหุ้นส่วนสามัญ

๑.๑ “บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป”

- “บุคคล” หมายถึง บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล
- กรณีที่มีกฎหมายพิเศษ ห้ามเข้าเป็นหุ้นส่วน ดูพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๒

“ห้ามมิให้บริษัทเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดในห้างหุ้นส่วนจำกัด”

บริษัทมหาชนฯ จึงไม่สามารถร่วมจัดตั้งห้างหุ้นส่วนได้

ลักษณะทั่วไปของห้างหุ้นส่วนสามัญ

๑.๒ “ตกลงนำทุนเข้ามาร่วมกัน”

- หากไม่มีการแสดงเจตนานำทุนมาเข้าร่วม แม้มีสิทธิได้รับกำไร ก็ไม่เป็นหุ้นส่วน การตกลงนำทุนเข้ามาร่วม คือ การลงหุ้น ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๒๖ นั่นเอง หัวข้อที่ ๓ เรื่องการลงหุ้น
- ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๒๖
“ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาลงหุ้นด้วยในห้างหุ้นส่วน
สิ่งที่นำมาลงด้วยนั้น จะเป็นเงินหรือทรัพย์สินสิ่งอื่นหรือลงแรงงานก็ได้”

ลักษณะทั่วไปของห้างหุ้นส่วนสามัญ

- การทำมาหาได้ร่วมกันฉันพี่น้อง กงสี เช่น ฎีกาที่ ๒๐๒๖/๒๕๒๖
จำเลยประกอบกิจการแพปลาต่อจากมารดาเป็นเวลาประมาณ
๒๕ ปี จำเลยให้เงินโจทก์ครั้งละ ๑,๐๐๐-๒,๐๐๐ บาท ตามที่
โจทก์ขอ อาจให้เพราะเป็นน้องก็ได้
- **ทุนที่นำมาเข้าร่วม เป็นแรงงานก็ได้ แต่การลงแรงต้องมี
วัตถุประสงค์เป็นทุน ไม่ใช่เพื่อรับค่าจ้าง ซึ่งเป็นจ้างแรงงาน จ้าง
ทำของ**

ฎีกาที่ ๑๔๙๖๘/๒๕๕๘

โจทก์เป็นผู้จัดล็อกพื้นที่ในตลาดเพื่อให้ผู้ค้าเช่าแผงขายสินค้า และจัดทำบัญชีเพื่อประโยชน์ในการประกอบกิจการค้านั้น ดังนั้น ย่อม
เท่ากับว่าโจทก์ได้ร่วมลงทุนหรือลงหุ้นเป็นแรงงานแล้ว เข้าลักษณะ
เป็นสัญญาห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียนตาม ป.พ.พ. มาตรา
๑๐๑๒ และ ๑๐๒๕ ที่บัญญัติว่า สัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนคือ สัญญา
ซึ่งบุคคลสองคนขึ้นไปตกลงเข้ากันเพื่อกระทำกิจการร่วมกัน ด้วย
ประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น ซึ่งสิ่งนำมา
ลงหุ้นนั้นจะเป็นเงิน หรือทรัพย์สินสิ่งอื่น หรือแรงงานก็ได้ ตาม
มาตรา ๑๐๒๖ วรรคสอง

ลักษณะทั่วไปของห้างหุ้นส่วนสามัญ

๑.๓ “เพื่อกระทำกิจการร่วมกัน”

- ไม่จำเป็นต้องเป็นกิจการค้า เช่น ทุนายความร่วมมือกันตั้งสำนักงาน
- ต้องร่วมกันทำกิจการ ดูจากการมีส่วนร่วมในการจัดการ การมีส่วนร่วมได้เสีย เช่น ขาดทุนก็ร่วมกันรับผิดชอบ
- เจตนาทำกิจการร่วมกัน ไม่ต้องดูที่ชื่อสัญญา

ลักษณะทั่วไปของห้างหุ้นส่วนสามัญ

ฎีกาที่ ๑๒๕๑๘/๒๕๕๓ แม้ชื่อสัญญาระบุว่า เป็นสัญญาร่วมหุ้นซื้อที่ดิน ก็ไม่ได้หมายความว่า จะต้องเป็นสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนเสมอไป การจัดตั้งห้างหุ้นส่วน ต้องมีการกระทำกิจการร่วมกันประสงค์จะแบ่งปันกำไร อันจะพึงได้แต่กิจการนั้น แต่สัญญาพิพาทมีสาระเพียงว่า โจทก์ทั้งสองและจำเลยร่วมลงทุนซื้อที่ดินราคา ๒,๖๕๖,๐๐๐ บาท วางมัดจำไว้ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท เป็นเงินของจำเลย ๕๐๐,๐๐๐ บาท และเงินของโจทก์ทั้งสองคนละ ๒๕๐,๐๐๐ บาท ตกลงกันให้ผู้ถือหุ้นแต่ละคนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินตามอัตราส่วนของจำนวนเงินที่ลงหุ้นวางมัดจำไว้เท่านั้น ไม่ใช่สัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วน

ลักษณะทั่วไปของห้างหุ้นส่วนสามัญ

๑.๔ “ต้องมีวัตถุประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้จากกิจการ”

ลงทุนร่วมกัน แบ่งปันผลผลิต
ลงทุนร่วมกัน แบ่งปันรายได้

ไม่ใช่การลงทุนร่วมกันในลักษณะห้างหุ้นส่วน

ลงทุนร่วมกัน แบ่งปันกำไรสุทธิ

รายได้หลังหักค่าใช้จ่ายและต้นทุนแล้ว
เป็นการร่วมกันในลักษณะห้างหุ้นส่วน
ตามมาตรา ๑๐๑๒

ก ข ค ๓ คน ลงเงินคนละ ๒๐,๐๐๐ บาท รวม ๖๐,๐๐๐ บาท

ตัวอย่างที่ ๑ ซื้อเสื่อมาแบ่งกัน แล้วต่างคนต่างนำไปขาย

ตัวอย่างที่ ๒ ซื้อเสื่อมาร่วมกันขาย ขายได้เงินเท่าไร จะแบ่งเงินกัน
ไป

ตัวอย่างที่ ๓ ซื้อเสื่อมาขาย ขายได้เงินเท่าไร จะนำเงินไปชำระหนี้
หักค้ำหุ้น แล้วแบ่งกำไร

ฎีกาที่ ๑๓๓๔/๒๕๓๓

สหกรณ์ร้านค้าของโรงเรียนตั้งขึ้นเพื่อจำหน่ายสินค้าชุดนักเรียนให้นักเรียนและผู้ปกครอง แต่มิได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตาม พ.ร.บ. สหกรณ์ฯ

จำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นครูใหญ่ได้ตั้งให้จำเลยที่ ๒ ถึง ที่ ๑๐ เป็นกรรมการซื้อขายโดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากจำเลยที่ ๒ ถึง ที่ ๑๐ ก่อน และจำเลยที่ ๒ ถึง ที่ ๑๐ ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ทั้งไม่ปรากฏว่ามีวัตถุประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันเกิดจากการตั้งร้านค้า นั้น ดังนี้ จำเลยที่ ๒ ถึงที่ ๑๐ มิได้เข้าหุ้นส่วนกับจำเลยที่ ๑ ตาม พ.พ.มาตรา ๑๐๑๒ จึงไม่ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ ๑ ชำระหนี้ค่าซื้อสินค้าของสหกรณ์ร้านค้าให้แก่โจทก์

ฎีกาที่ ๑๘๕๗๔-๑๘๕๗๗/๒๕๕๗

สัญญากำหนดให้บริษัท ท. จำกัด ต้องจ่ายค่าตอบแทนในการเข้าร่วมดำเนินกิจการตามสัญญาให้แก่จำเลยที่ 1 เป็นเงินร้อยละ ๖.๕ ของรายได้ทั้งหมดแต่ละปีก่อนหักค่าใช้จ่ายใด ๆ ตลอดอายุสัญญา

เป็นการกำหนดค่าตอบแทนจากการที่ร่วมดำเนินกิจการตามสัญญา ไม่ว่าการดำเนินกิจการของบริษัท ท. จำกัด จะมีกำไรหรือไม่ก็ยังต้องจ่ายค่าตอบแทนตามสัญญาดังกล่าวแก่จำเลยที่ ๑ ข้อตกลงตามสัญญาดังกล่าวจึงมิได้เป็นการตกลงเข้ากันด้วยประสงค์ จะแบ่งปันกำไรอันพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น

ฎีกาที่ ๔๗๔๙/๒๕๕๙

สัญญาข้อตกลงร่วมทำผลประโยชน์ เป็นสัญญาที่โจทก์กับ
จำเลยที่ ๑ ตกลงเข้ากันเพื่อทำกิจการขายดินลูกรังในที่ดินพิพาทโดย
จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ลงทุนในโครงการผู้เดียว ส่วนโจทก์เป็นผู้ดำเนินการ
ขายดินลูกรัง โดยจำเลยที่ ๑ จะได้รับเงินปันผลร้อยละ ๔๐ ส่วน
โจทก์ได้รับร้อยละ ๖๐ ข้อตกลงดังกล่าวจำเลยที่ ๑ เป็นผู้ออกเงิน
ส่วนโจทก์เป็นผู้ลงแรงด้วยประสงค์เพื่อแบ่งกำไรอันจะพึงได้จาก
การดำเนินกิจการดังกล่าว จึงเป็นสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนตาม
ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๑๒

ฎีกาที่ ๑๓๘๙-๑๓๙๓/๒๕๕๑

โจทก์ทั้งห้าสิบสอง จำเลยทั้งห้า กับราษฎรอื่น รวมกันไม่น้อยกว่า ๑๕๔ คน **ร่วมกันก่อตั้ง** กลุ่มออมทรัพย์เพื่อปลูก จำเลยที่ ๑ เป็นประธานกรรมการ จำเลยที่ ๒ เป็นรองประธานกรรมการ จำเลยที่ ๓ ถึงที่ ๕ เป็นกรรมการ ให้สมาชิกถือหุ้นโดยส่งเงินฝากสะสมเป็นรายปีและรายเดือน แล้วนำเงินออกให้สมาชิกกู้ยืม เมื่อครบ ๑ ปี นับแต่วันที่สมาชิกฝากเงินสะสมแล้วจะได้รับเงินฝากสะสมคืนพร้อมเงินปันผลเป็นดอกเบี้ย โดยหักเงินปันผลที่จะได้รับไว้เป็นค่าใช้จ่ายของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อปลูกในอัตราที่กำหนด **การรวมกลุ่มทำกิจการดังกล่าว เป็นการตกลงเข้ากันเพื่อ** **กระทำกิจการร่วมกัน ด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้น** จึงมีลักษณะเป็นสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญโดยไม่จดทะเบียน

เมื่อมีเหตุเล็กห่างหุ้นส่วนก็ต้องมีการชำระบัญชี การที่โจทก์ทั้งห้า
สืบสองฟ้องเรียกเอาเงินฝากสะสมและเงินปันผล มีลักษณะเป็นการคืนทุน
โดยยังมิได้มีการชำระบัญชีหรือข้อตกลงให้จัดการทรัพย์สินของห้าง
หุ้นส่วนด้วยวิธีอื่นระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกัน จึงเป็นกรณีที่มีได้
ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว โจทก์ทั้งห้าสืบสองจึงไม่มี
อำนาจฟ้อง

หัวข้อที่ ๒ ลักษณะพิเศษของห้างหุ้นส่วนสามัญ

“มาตรา ๑๐๒๕ อันว่าห้างหุ้นส่วนสามัญนั้น คือห้างหุ้นส่วนประเภทซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันเพื่อหนี้ทั้งปวงของหุ้นส่วนโดยไม่มีจำกัด”

*เชื่อมโยงกับ มาตรา ๑๐๕๐ หัวข้อที่ ๕ การจัดการงานของหุ้นส่วน
(ความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนกับบุคคลภายนอก)*

“มาตรา ๑๐๕๐ การใด ๆ อันผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งได้จัดทำไปในทางที่เป็นธรรมดาการค้าขายของห้างหุ้นส่วนนั้น ท่านว่าผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนย่อมมีความผูกพันในการนั้น ๆ ด้วย และจะต้องรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่มีจำกัดจำนวนในการชำระหนี้อันได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะจัดการไปเช่นนั้น”

หัวข้อที่ ๒ ลักษณะพิเศษของห้างหุ้นส่วนสามัญ

๑. รับผิดชอบร่วมกัน

๒. ในหนี้ของห้างทุกชนิด

๓. ไม่จำกัดจำนวน

๔. ไม่ว่าจะการนั้นตนจะเป็นผู้จัดการงานหรือไม่ก็ตาม

หนี้ของห้างหุ้นส่วน ๓๐๐,๐๐๐ บาท

ก ลงทุน ๑๐,๐๐๐ บาท

ข ลงทุน ๕,๐๐๐ บาท

ค ลงทุน ๑๐๐ บาท

เจ้าหนี้สามารถเรียกให้หุ้นส่วนทั้งหมดหรือคนใดคนหนึ่งชำระหนี้ของห้างหุ้นส่วน ๓๐๐,๐๐๐ บาทได้โดยสิ้นเชิง โดยไม่ต้องคำนึงว่าหุ้นส่วนแต่ละคนได้ลงทุนเป็นสัดส่วนเท่าใด

ความหมายของคำว่า “หนี้ของห้าง”

หนี้ของห้างอาจเกิดจากนิติกรรมสัญญา หรือเกิดขึ้นจากหนี้ประเภทอื่นก็ได้ เช่น หนี้ละเมิด เกิดจากผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งก็ได้ แต่ต้องเป็นหนี้ที่เกิดจากกรรมดากการค้าขายของห้างหุ้นส่วนนั้น (เพิ่มเติมในหัวข้อที่ ๕)

ตัวอย่างที่ ๑ ห้างหุ้นส่วน มี ก ข ค เป็นหุ้นส่วน มีวัตถุประสงค์เพื่อขายเสื้อ ก กู้ยืมเงินจาก ง มาเพื่อไปซื้อเสื้อมาขายเป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท ต่อมาได้ซื้อเสื้อจากบริษัทเอ เป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท แต่กลับไม่นำเงินที่กู้ยืมชำระ เมื่อหนี้เงินกู้ และหนี้ค่าเสื้อถึงกำหนดชำระ ง และบริษัทเอสามารถเรียกให้ ก ข ค ร่วมกันรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง

ตัวอย่างที่ ๒ หากระหว่างที่ ก ขับรถไปซื้อเสื้อ ก ขับรถชน บี ได้รับบาดเจ็บ บี สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนจาก ก ข ค ร่วมกันรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง เพราะการกระทำละเมิดเกิดขึ้นขณะที่ ก กำลังจัดการงานของห้างหุ้นส่วน

ฎีกาที่ ๑๔๔๒๙/๒๕๕๕

โจทก์ประกอบธุรกิจให้บริการโทรศัพท์ระหว่างประเทศ จำเลยที่ ๑ ได้รับอนุญาตจากโจทก์ให้เชื่อมต่อสัญญาอนุญาตโทรศัพท์พื้นฐานเข้ากับชุมสายโทรศัพท์แบบอัตโนมัติของโจทก์ จำเลยทั้งสองตกลงเข้าร่วมงานและร่วมลงทุนขยายบริการโทรศัพท์พื้นฐานในพื้นที่โทรศัพท์นครหลวงจำนวนสองล้านเลขหมาย โดยจำเลยทั้งสองตกลงแบ่งผลประโยชน์ร่วมกันจากส่วนแบ่งรายได้ค่าบริการ เช่น ค่าติดตั้งโทรศัพท์ ค่าเช่าเลขหมายโทรศัพท์ ค่าใช้บริการโทรศัพท์ทางไกลทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ถือได้ว่าเป็นการตกลงเข้ากันเพื่อกระทำกิจการร่วมกัน ด้วย
ประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำ จึงมีลักษณะ
เป็นสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญโดยไม่จดทะเบียน ตาม ป.
พ.พ. มาตรา ๑๐๑๒ ซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคน ต้องรับผิดชอบร่วมกัน
เพื่อหนี้ทั้งปวงของห้างหุ้นส่วนโดยไม่มีจำกัด ตามมาตรา ๑๐๒๕
แม้สัญญาร่วมกิจการและร่วมลงทุนขยายกิจการจะระบุว่า
บรรดาความรับผิดชอบที่จำเลยที่ ๒ มีต่อบุคคลภายนอก
จำเลยที่ ๑ จะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น ข้อสัญญาดังกล่าวก็
เป็นเพียงข้อตกลงภายในระหว่างจำเลยทั้งสองซึ่งเป็น
หุ้นส่วนกัน ไม่มีผลผูกพันกับโจทก์

หัวข้อที่ ๓ การลงหุ้น

“มาตรา ๑๐๒๖ ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาลงหุ้นด้วย
ในห้างหุ้นส่วน

สิ่งที่นำมาลงหุ้นด้วยนั้น จะเป็นเงินหรือทรัพย์สินสิ่งอื่นหรือลง
แรงงานก็ได้”

การลงหุ้นจึงสามารถลงด้วยเงิน ทรัพย์สิน หรือแรงงานก็ได้

หัวข้อที่ ๓ การลงหุ้น

- ๓.๑ กรณีไม่ได้ตีราคาส่วนลงหุ้น
- ๓.๒ วิธีการลงหุ้นด้วยทรัพย์สิน
- ๓.๓ แรงงานเป็นเพียงทุนสมมติ
- ๓.๔ หุ้นส่วนไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้น

๓.๑ กรณีไม่ได้ตีราคาส่วนลงหุ้น

ถ้าลงหุ้นด้วยทรัพย์สินหรือแรงงาน ต้องระบุว่าหุ้นเหล่านั้นสามารถตีราคาส่วนลงหุ้นเท่าไร เพราะจะส่งผลในเรื่องของการแบ่งกำไรขาดทุน ตามมาตรา ๑๐๔๔

“มาตรา ๑๐๔๔ อันส่วนกำไรก็ดี ส่วนขาดทุนก็ดี ของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกๆ คนนั้นย่อมเป็นไปตามส่วนที่ลงหุ้น”

ในกรณีที่ไม่ได้มีการตีราคาส่วนลงหุ้นที่เป็นทรัพย์สินหรือแรงงานไว้ชัดเจน อาจอาศัยหลักเกณฑ์ในการหาสัดส่วนของหุ้นได้ ๒ วิธี ดังนี้

๑. ข้อเสนอพื้นฐานตามมาตรา ๑๐๒๗

“ในเมื่อมีกรณีเป็นข้อสงสัย ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าสิ่งซึ่งนำมาลงหุ้นด้วยกันนั้นมีค่าเท่ากัน”

- นำมาใช้ในกรณีที่มีข้อสงสัยในสัดส่วนของราคาหุ้นของหุ้นส่วนทุกคนว่าเท่ากันเท่านั้น

- หากมีการตีราคาส่วนลงหุ้นชัดเจนแล้ว เช่น ลงหุ้นเป็นทรัพย์สินตีราคา ๕๐,๐๐๐ บาทไว้แล้ว หรือกรณีที่ชัดเจนว่าส่วนลงหุ้นไม่เท่ากัน หรือหุ้นส่วนคนอื่นลงหุ้นในสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน ย่อมไม่สามารถนำข้อเสนอพื้นฐานตามมาตรา ๑๐๒๗ มาใช้ได้

๒. ติราคาส่วนลงห้ันด้วยแรงงำน ตามมาตรา ๑๐๒๘

“ถ้าผู้เป็นห้ันส่วนคนใดได้ลงแต่แรงงำนของตนเข้าเป็นห้ัน และในสัญญาเข้าห้ันส่วนมิได้ติราคาค่าแรงไว้ ท่านให้คํานวณส่วนกำไรของผู้ที่เป็นห้ันส่วนด้วยลงแรงงำนเช่นนั้น เสมอด้วยส่วนถั่วเฉลี่ยของผู้เป็นห้ันส่วนซึ่งได้ลงเงินหรือลงทรัพย์สินเข้าห้ันในการนั้น”

- หากลงห้ันด้วยแรงงำนและมีได้ติราคาค่าแรงงำนไว้ ให้คํานวณส่วนกำไรและส่วนขาดทุน (ฎีกาที่ ๘๑๗/๒๔๗๖) จากส่วนถั่วเฉลี่ยมูลค่าเงินและทรัพย์สินอื่นที่ห้ันส่วนอื่นนำมาลงห้ัน

ตัวอย่างที่ ๑ ก ข ค เป็นหุ้นส่วน ก ลงหุ้นเป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท ข
ลงหุ้นเป็นผ้า ตีราคาผ้า ๕๐,๐๐๐ บาท ค ลงหุ้นเป็นแรงงานตีราคา
๕๐,๐๐๐ บาท

ไม่ต้องใช้มาตรา ๑๐๒๗ หรือ ๑๐๒๘ ในการวินิจฉัย เพราะมี
การตีราคาส่วนลงหุ้นหมดแล้ว หากต่อมา ห้างมีกำไร ๖๐,๐๐๐ บาท
กำไรต้องแบ่งแก่หุ้นส่วนตามส่วนลงหุ้น ตามมาตรา ๑๐๔๔ เท่ากับ
๑ ต่อ ๑ ต่อ ๑ คนละ ๒๐,๐๐๐ บาท

ตัวอย่างที่ ๒ ก ข ค เป็นหุ้นส่วน ก ลงหุ้นเป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท ข
ลงหุ้นเป็นผ้า ตีราคาผ้า ๑๐๐,๐๐๐ บาท ค ลงหุ้นด้วยแรงงานแต่
มิได้ตีราคาไว้

ใช้มาตรา ๑๐๒๘ ในการวินิจฉัย จึงต้องถือราคาแรงของ ค
ตามส่วนเฉลี่ยของมูลค่าหุ้นของ ก และ ข ตามมาตรา ๑๐๒๘ คือ
 $๕๐,๐๐๐ + ๑๐๐,๐๐๐ / ๒ = ๗๕,๐๐๐$ บาท

ตัวอย่างที่ ๓ ก และ ข เป็นหุ้นส่วน ก ลงหุ้นเป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท
ข ลงหุ้นด้วยแรงงานแต่มีได้ทีราคาไว้ ไม่สามารถตีราคาแรงงานโดย
คำนวณส่วนถัวเฉลี่ยตามมาตรา ๑๐๒๘ เพราะมี ก เพียงคนเดียว
ที่ลงหุ้นด้วยเงิน

อาจถือได้ว่ากรณีเป็นที่สงสัยตามมาตรา ๑๐๒๗ สันนิษฐาน
ว่าสิ่งที่นำมาลงหุ้นมีค่าเท่ากัน (มาตรา ๑๐๒๘ ใช้ได้ต่อเมื่อมีหุ้นส่วน
ลงหุ้นด้วยเงินหรือทรัพย์สินอย่างน้อย ๒ คน)

ตัวอย่างที่ ๔ ก ข ค เป็นหุ้นส่วน ก และ ข ลงหุ้นเป็นเงินคนละ ๕๐,๐๐๐ บาท ค ลงหุ้นด้วยโอนกรรมสิทธิ์ในเครื่องจักรแต่ไม่ได้ตีราคา ซึ่งเครื่องจักรปกติราคาประมาณ ๔๘,๐๐๐ บาท ถึง ๕๒,๐๐๐ บาท ถือได้ว่ากรณีเป็นที่สงสัยตามมาตรา ๑๐๒๗ สันนิษฐานว่าสิ่งที่นำมาลงหุ้นมีค่าเท่ากัน

ตัวอย่างที่ ๕ ก ข ค เป็นหุ้นส่วน ก ลงหุ้นเป็นเงิน ๕๐,๐๐๐ บาท ข ลงหุ้นเป็นเงิน ๒๐,๐๐๐ บาท ค ลงหุ้นด้วยโอนกรรมสิทธิ์เครื่องจักร แต่ไม่ได้ตีราคา

จะนำมาตรา ๑๐๒๗ มาใช้ไม่ได้ เพราะชัดเจนว่า ก และ ข ลงหุ้นไม่เท่ากัน และจะให้ส่วนลงหุ้นของ ค เท่ากับส่วนถัวเฉลี่ยของ ก และ ข ก็ไม่ได้ ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้

ตัวอย่างที่ ๒ ก ข ค เป็นหุ้นส่วน ก และ ข ลงหุ้นเป็นเงินคนละ ๕๐,๐๐๐ บาท ค ลงหุ้นด้วยโอนกรรมสิทธิ์ในรถกระบะใหม่ไว้ชนเสื้อผ้า แต่ไม่ได้ตีราคา

จะนำมาตรา ๑๐๒๗ มาสันนิษฐานว่ารถกระบะมีราคา ๕๐,๐๐๐ บาท ไม่ได้ เพราะไม่เป็นกรณีมีข้อสงสัยว่าหุ้นที่ลงเท่ากัน เป็นที่ชัดเจนว่าส่วนลงหุ้นไม่เท่ากันรถกระบะใหม่ย่อมราคาสูงกว่า ๕๐,๐๐๐ บาท

- กรณีที่ไม่สามารถนำมาตรา ๑๐๒๗ และ ๑๐๒๘ มาใช้ได้ ผู้เป็นหุ้นส่วนต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ว่าทรัพย์สินหรือแรงงานที่ลงหุ้นมีราคาเท่าใด

๓.๒ วิธีการลงหุ้นด้วยทรัพย์สิน

การลงหุ้นด้วยทรัพย์สินโดยปกติทำได้ ๒ วิธี ให้กรรมสิทธิ์หรือให้มีสิทธิ์ใช้

๑. การให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นส่วนลงหุ้น มาตรา ๑๐๓๐

“มาตรา ๑๐๓๐ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินอันใดอันหนึ่งเป็นการลงหุ้นด้วยไซ้ร ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนคนนั้นกับห้างหุ้นส่วนในเรื่องส่งมอบและซ่อมแซมก็ดี ความรับผิดชอบชำระดอกเบี้ยก็ดี ความรับผิดชอบการรอนสิทธิก็ดี ซ้อยกเว้นความรับผิดชอบก็ดี ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยซื้อขาย”

- ห้างหุ้นส่วนมีฐานะเหมือนเป็นผู้ซื้อ หุ้นส่วนผู้โอนกรรมสิทธิ์
มีฐานะเหมือนผู้ขาย

- ทรัพย์สินที่ลงหุ้นตกเป็นกรรมสิทธิ์รวมของหุ้นส่วนทุกคน
ทันทีที่แสดงเจตนาว่าลงหุ้น

- ผู้ถือหุ้นทุกคนถือกรรมสิทธิ์ร่วมกันแทนห้างหุ้นส่วน

- เจ้าของทรัพย์สินเดิมถือว่าครอบครองทรัพย์สินแทนผู้ถือหุ้นอื่น

ด้วย

- หากห้างหุ้นส่วนนั้นเลิกและมีการชำระบัญชีไม่ต้องคืน
ทรัพย์สินแก่เจ้าของเดิม ต้องนำทรัพย์สินออกขายเพื่อการชำระบัญชี

- หากเป็นอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ โดยหลักแล้วการซื้อขายต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน แต่ห้างฯ ไม่มีสภาพนิติบุคคล จึงเป็นผู้รับโอนไม่ได้ การแสดงเจตนาจึงเพียงพอแล้ว (เนติ ๕๓)

- **ฎีกาที่ ๘๔/๒๕๑๒** ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งนำที่พิพาทซึ่งเป็นที่ดินมีโฉนดมาลงทุนเข้าหุ้นในห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน โดยใช้เป็นที่ตั้งโรงสีของห้างหุ้นส่วน แม้จะไม่มี การจดทะเบียนโอนโฉนดที่พิพาทก็เป็นทรัพย์สินของห้างหุ้นส่วนนั้น ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๓๐ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการส่งมอบตัวทรัพย์สิน หาได้บัญญัติเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ไม่

๒. การให้ห้างใช้ทรัพย์สินเป็นส่วนลงทุน

“มาตรา ๑๐๒๙ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งเอาทรัพย์สินมาให้ใช้เป็นการลงทุนด้วยไซ้ ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนคนนั้นกับห้างหุ้นส่วนในเรื่องส่งมอบและซ่อมแซมก็ดี ความรับผิดชอบเพื่อชำระดอกเบี้ยก็ดี ความรับผิดชอบเพื่อการรอนสิทธิก็ดี ซ้อยกเว้นความรับผิดชอบก็ดี ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยเช่าทรัพย์สิน”

- การคำนวณส่วนลงหุ้น ดูที่ผลประโยชน์ที่ได้รับ เช่นถ้าให้
เช่าได้เดือนละเท่าไร

- กรรมสิทธิ์ยังเป็นของเจ้าของทรัพย์สินผู้นำมาให้หุ้นส่วนใช้
สามารถจำหน่าย จ่าย โอน จำนอง ก่อภาระติดพันได้ ความสัมพันธ์
เป็นไปตามกฎหมายเรื่องเช่าทรัพย์สิน

- ภัยพิบัติตกแก่เจ้าของทรัพย์สิน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๗๔๙/๒๕๕๙

สัญญาข้อตกลงร่วมทำผลประโยชน์ เป็นสัญญาที่โจทก์กับจำเลยที่ ๑ ตกลงเข้ากันเพื่อทำกิจการขายดินลูกรังในที่ดินพิพาท

จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ลงทุนในโครงการ ส่วนโจทก์เป็นผู้ดำเนินการขายดินลูกรัง โดยจำเลยที่ ๑ จะได้รับเงินปันผลร้อยละ ๔๐ ส่วนโจทก์ได้รับร้อยละ ๖๐ ข้อตกลงดังกล่าวจำเลยที่ ๑ เป็นผู้ออกเงิน ส่วนโจทก์เป็นผู้ลงแรงด้วยประสงค์เพื่อแบ่งกำไรอันจะพึงได้จากการดำเนินกิจการดังกล่าว จึงเป็นสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๗๔๙/๒๕๕๙ (ต่อ)

จำเลยที่ ๑ เพียงแต่นำที่ดินพิพาทมาให้ใช้เป็นการลงหุ้น มิได้ให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทเป็นการลงหุ้น โจทก์จึงมิได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมในที่ดินพิพาท

จำเลยที่ ๒ เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทแทนจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๒ ขายที่ดินพิพาทให้จำเลยที่ ๓ มิได้เป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง

หัวข้อที่ ๓.๓ แรงงานเป็นเพียงทุนสมมติ

“แรงงานไม่ใช่ทุนทรัพย์ แรงงานเป็นเพียงแค่ทุนสมมติ”

- ลงหุ้นด้วยแรงงาน แม้มีการตีราคาค่าแรง ก็ไม่ถือว่าแรงงานเป็นทุนทรัพย์ เป็นเพียงทุนสมมติเพื่อประโยชน์ในการคำนวณส่วนกำไร และส่วนขาดทุน
- การเลิกจ้าง ขั้นตอนการชำระบัญชีหุ้นส่วน หุ้นส่วนที่ลงหุ้นด้วยแรงไม่ได้รับการคืนทุนทรัพย์ ตามมาตรา ๑๐๖๒

“มาตรา ๑๐๖๒ การชำระบัญชี ให้ทำโดยลำดับดังนี้ คือ

(๑) ให้ชำระหนี้ทั้งหลายซึ่งค้างชำระแก่บุคคลภายนอก

(๒) ให้ชดใช้เงินทดรองและค่าใช้จ่ายซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนได้ออก
ของตนไปเพื่อจัดการค้าของห้าง

(๓) ให้คืนทุนทรัพย์ซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ละคนได้ลงเป็นหุ้น

ถ้ายังมีทรัพย์เหลืออยู่อีกเท่าไร ก็ให้เฉลี่ยแจกเป็นกำไรใน
ระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วน”

- หากผู้ลงหุ้นด้วยแรงงานประสงค์จะได้รับคืนค่าแรง
สามารถตกลงยกเว้นไว้ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๗๔๙/๒๕๕๙

โจทก์เป็นหุ้นส่วนที่ลงหุ้นด้วยแรงงานเท่านั้น ไม่ได้มีเงินมาลงทุน และในสัญญาข้อตกลงร่วมทำผลประโยชน์ดังกล่าว ก็ได้บอกว่าจะแบ่งทุนหรือตีราคาค่าแรงงานเป็นทุนเพื่อคืนให้แก่โจทก์ เมื่อห้างหุ้นส่วนเลิกกัน โจทก์จึงไม่มีสิทธิขอคืนทุนพร้อมดอกเบี้ย

หัวข้อที่ ๓.๔ หุ้นส่วนไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้น

- หุ้นส่วนแสดงเจตนาตกลงจัดตั้งห้างหุ้นส่วน ห้างหุ้นส่วนเกิดขึ้นทันที แม้ยังไม่มี การส่งมอบส่วนลงทุน
- หุ้นส่วนที่ยังไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้น ก็มีสิทธิในฐานะเป็นหุ้นส่วน

แต่เป็นหน้าที่ของหุ้นส่วนทุกคนต้องส่งมอบส่วนลงหุ้น ถ้าหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้น หุ้นส่วนคนนั้นจึงย่อมตกเป็นผู้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ ในกรณีนี้ หุ้นส่วนอื่นจะมีสิทธิเรียกร้องอย่างไร ?

หุ้นส่วนคนอื่นสามารถใช้สิทธิได้ ๒ ประการดังนี้

๑. เรียกดอกเบี้ย

- ต้องใช้อัตราร้อยละ ๗.๕ ต่อปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๒๔ ในเรื่องนี้

๒. ขับหุ้นส่วนนั้นออกจากห้าง

“**มาตรา ๑๐๓๑** ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดละเลยไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้นของตนเสียเลย ท่านว่าต้องส่งคำบอกกล่าวเป็นจดหมายจดทะเบียนไปรษณีย์ไปยังผู้เป็นหุ้นส่วนคนนั้น ให้ส่งมอบส่วนลงหุ้นของตนมาภายในเวลาอันสมควร มิฉะนั้นผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น ๆ จะลงเนื้อเห็นพร้อมกัน หรือโดยเสียงข้างมากด้วยกันสุดแต่ข้อสัญญา ให้เอาผู้เป็นหุ้นส่วนคนนั้นออกเสียได้”

การจะ**ขับ**หุ้นส่วนออกจากห้างตามมาตรา ๑๐๓๑ ต้องเข้าเงื่อนไข
๔ ประการ

๑. **ไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้นเสียเลย** หากมีการส่งมอบหุ้นบางส่วนแล้วต้องใช้
วิธีร้องขอต่อศาลให้**กำจัด**หุ้นส่วนผู้นั้นออกจากห้าง ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๑)
ประกอบมาตรา ๑๐๕๘ ถือว่าละเมิดบทบังคับอันเป็นสาระสำคัญ

๒. ต้องส่งคำบอกกล่าวเป็นจดหมายลงทะเบียนไปยังหุ้นส่วนนั้น

๓. ในคำบอกกล่าวต้องบอกกำหนดเวลาให้ส่งมอบส่วนลงหุ้นภายในเวลา
อันควร

๔. หากยังคงไม่ส่งมอบส่วนลงหุ้นภายในกำหนดเวลา หุ้นส่วน**ทุกคน**หรือ
โดยเสียงข้างมากตามแต่**ข้อสัญญา**กำหนดไว้อาจลงมติให้**ขับ**หุ้นส่วนนั้น
ออกจากห้างได้

หัวข้อที่ ๔ การเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิมหรือประเภทของ กิจการ

“มาตรา ๑๐๓๒ ห้ามมิให้เปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิมแห่งห้างหุ้นส่วนหรือประเภทแห่งกิจการ นอกจากด้วยความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนหมดด้วยกันทุกคน เว้นแต่จะมีข้อตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น”

“ข้อสัญญาเดิม” เช่น ข้อตกลงเกี่ยวกับจัดตั้งห้างหุ้นส่วน หรือ ข้อตกลงในการแบ่งปันกำไร เป็นต้น

“ประเภทแห่งกิจการ” เช่น เดิมตกลงตั้งห้างฯ เพื่อค้าอาหารทะเล ต่อมาขายอาหารอีสานด้วย (เนติ’๖๙)

- ไม่สามารถอาศัยเสียงข้างมากของผู้เป็นหุ้นส่วนได้ ต้องให้ผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนยินยอม แม้จะเป็นหุ้นส่วนที่ไม่มีอำนาจจัดการห้างฯ เว้นแต่จะมีข้อตกลงพิเศษไว้เป็นอย่างอื่น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๙๘๒/๒๕๔๓

โจทก์จำเลยตกลงตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญดำเนินกิจการเปิดร้านอาหาร โจทก์เป็นผู้ลงหุ้นเป็นเงิน ส่วนจำเลยลงหุ้นเป็นแรงงาน ตามสัญญากำหนดให้โจทก์เป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการเงินของร้านอาหารเพียงผู้เดียวซึ่งถือได้ว่าเป็นสาระสำคัญในการตกลงเข้าหุ้นทำกิจการร่วมกันในฐานะที่โจทก์เป็นผู้ลงทุนเป็นเงินทั้งหมด ข้อสัญญาดังกล่าวนี้อำเลยผู้เป็นหุ้นส่วนเพียงคนเดียวจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เว้นแต่โจทก์หุ้นส่วนอีกคนหนึ่งจะยินยอมด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๙๘๒/๒๕๔๓ (ต่อ)

การที่จำเลยปิดร้านอาหารแล้วเปิดดำเนินกิจการใหม่ในวันรุ่งขึ้น โดยห้ามโจทก์เข้าเกี่ยวข้องในกิจการร้านอาหารนั้นก็หมายความว่าจำเลยเป็นผู้เข้ารับผิดชอบเกี่ยวกับการเงินในการจัดเก็บรายได้และรายจ่ายในการดำเนินกิจการของร้านอาหารทั้งหมดแทนโจทก์ อันเป็นหน้าที่ของโจทก์ตามสัญญา จึงถือได้ว่าจำเลยได้เปลี่ยนแปลงข้อสัญญาที่ทำกันไว้โดยที่โจทก์ไม่ได้ยินยอมด้วย เป็นการขัดต่อ ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๓๒ การกระทำของจำเลยดังกล่าวย่อมเป็นการปฏิบัติผิดสัญญาเข้าหุ้นส่วนกัน

หัวข้อที่ ๕ การจัดการงานของหุ้นส่วน

แยกพิจารณา ๒ ประเด็น

๕.๑ ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกับบุคคลภายนอก

๕.๑.๑ รับผิดชอบบุคคลภายนอกในการกระทำที่เป็นธรรมดา
การค้าขายของห้าง มาตรา ๑๐๕๐

๕.๑.๒ ข้อจำกัดอำนาจของผู้เป็นหุ้นส่วนไม่มีผลต่อ
บุคคลภายนอก มาตรา ๑๐๕๓

๕.๑.๓ ผู้เป็นหุ้นส่วนถือเอาสิทธิต่อบุคคลภายนอกในกิจการซึ่ง
ไม่ปรากฏชื่อตนไม่ได้ มาตรา ๑๐๔๙

หัวข้อที่ ๕ การจัดการงานของหุ้นส่วน

๕.๒ ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกันเอง

๕.๒.๑ อำนาจในการจัดการงานห้าง มาตรา ๑๐๓๓

– ๑๐๓๖

๕.๒.๒ ผลของการเข้าจัดการงานห้าง มาตรา

๑๐๔๒ ๑๐๔๓ ๘๒๐ ๓๙๖

๕.๑ ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกับ บุคคลภายนอก

๕.๑.๑ รับผิดต่อบุคคลภายนอกในการกระทำที่เป็นธรรมดา การค้าขายของห้าง

“มาตรา ๑๐๕๐ การใด ๆ อันผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งได้จัดทำไปในทางที่เป็นธรรมดการค้าขายของห้างหุ้นส่วนนั้น ท่านว่าผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนย่อมมีความผูกพันในการนั้น ๆ ด้วย และจะต้องรับผิดร่วมกันโดยไม่จำกัดจำนวนในการชำระหนี้ อันได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะจัดการไปเช่นนั้น”

- คำว่า การใดๆ รวมไปถึงละเมิดด้วย ส่วนคำว่า หุ้นส่วนคนใดคนหนึ่ง อาจเป็นตัวหุ้นส่วนเอง ลูกจ้างหรือตัวแทน

- เชื่อมโยงกับมาตรา ๑๐๒๕ ห้างหุ้นส่วนสามัญ ผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนต้องรับผิดร่วมกันเพื่อหนี้ทั้งปวงของหุ้นส่วนโดยไม่มีจำกัด

ธรรมาการค้ำขายของห้างดูจากอะไร

๑. ดูจากปกติจารีตประเพณี

ของธุรกิจประเภทนั้นๆ หากโดยจารีตประเพณีกิจการ
ประเภทเดียวกันทำได้ กิจการดังกล่าวย่อมเป็นธรรมาการค้ำขาย
ของห้าง

๒. ดูจากวัตถุประสงค์ของกิจการ

วัตถุประสงค์โดยตรง เช่น เพื่อขายเสื้อผ้า ต้องมีการซื้อเสื้อผ้าหรือซื้อผ้ามาผลิตขาย ทั้งนี้ **ขอบวัตถุประสงค์อาจตกลงกันได้เป็นพิเศษให้กว้างหรือแคบกว่าปกติจารีตประเพณีทางการค้าของห้าง**

- ถ้ากว้างกว่า ธรรมดาการค้าขายของห้างสำหรับบุคคลภายนอก
เป็นไปตามวัตถุประสงค์

- ถ้าแคบกว่า ธรรมดาการค้าขายของห้างสำหรับบุคคลภายนอก
เป็นไปตามปกติจารีตประเพณี

วัตถุประสงค์โดยปริยาย คือ เรื่องที่ได้กระทำหรือต้องกระทำ
เพื่อให้สามารถบรรลุขอบวัตถุประสงค์โดยตรง เช่น เช่าพื้นที่ เช่าตึกแถว
กู้ยืมเงิน

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๒๙๓/๒๕๕๐

จำเลยทั้งสามเป็นหุ้นส่วนกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกัน ประกอบกิจการรับจ้างถมดิน ทราย และลูกรัง โดยมอบหมายให้ **จำเลยที่ ๑ เป็นผู้รับผิดชอบส่งมอบงานและรับค่าจ้างถมดินด้วย** และหุ้นส่วนทุกคนจะรับผิดชอบในกิจการดังกล่าวจนแล้วเสร็จการที่ จำเลยที่ ๑ ว่าจ้างช่างให้โจทก์ถมดินในที่ดินบางส่วนซึ่งจำเลยที่ ๑ ทำสัญญาจ้างกับผู้ว่าจ้าง แม้จำเลยที่ ๑ จะมิได้รับมอบหมายจากผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นโดยตรง แต่กิจการที่จำเลยที่ ๑ ทำไปนั้นก็เพื่อให้สามารถส่งมอบงานให้ผู้ว่าจ้างทันตามสัญญา

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๒๙๓/๒๕๕๐ (ต่อ)

จึงอยู่ภายในกรอบแห่งวัตถุประสงค์และความมุ่งหมาย โดยตรงของการจัดตั้งห้างหุ้นส่วนอันถือได้ว่าเป็นการจัดทำไปในทางที่เป็นธรรมดาการค้าขายของห้างหุ้นส่วนด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๐ ซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนย่อมมีความผูกพันในกิจการที่ว่าจ้างนั้น และต้องรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่จำกัดจำนวนในการชำระหนี้อันได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะจัดการไปเช่นนั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๓๕/๒๕๖๑

จำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๒ ใช้ชื่อตนเองประกอบกิจการสถานพยาบาลว่า นทพันธุ์-ธนิกันต์ คลินิก อันมีลักษณะเป็นการตกลงกันเพื่อกระทำกิจการร่วมกันในการให้บริการ อันมีลักษณะเป็นห้างหุ้นส่วนที่ต้องถือว่าหุ้นส่วนทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๓๓ วรรคสอง จึงต้องบังคับตาม มาตรา ๑๐๔๒ ในเรื่องความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นนั้น ให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่า ด้วยตัวแทน เมื่อจำเลยที่ ๑ เป็นตัวแทนของจำเลยที่ ๒ ในการร่วมกันให้บริการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์ตามคำฟ้องของโจทก์และการนำพยานหลักฐานเข้าสืบฟังว่าการกระทำละเมิดดังกล่าว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๓๕/๒๕๖๑ (ต่อ)

เป็นการกระทำของจำเลยที่ ๑ ผู้เป็นหุ้นส่วนของห้างหุ้นส่วน โดยมีจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ กระทำกิจการร่วมกันอันมีลักษณะเป็นห้างหุ้นส่วนที่เป็นตัวแทน ซึ่งกันและกัน การกระทำละเมิดของหุ้นส่วนคนหนึ่งถือเป็นการกระทำแทน ผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นที่เป็นตัวการด้วย จำเลยที่ ๒ จึงต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ ๑ ในผลของการกระทำละเมิดนั้นด้วย ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๒๗

๕.๑.๒ ข้อจำกัดอำนาจของผู้เป็นหุ้นส่วนไม่มีผลต่อ บุคคลภายนอก

“มาตรา ๑๐๕๓ ห้ามหุ้นส่วนซึ่งมิได้จดทะเบียนนั้น ถึงแม้จะมีข้อจำกัดอำนาจของหุ้นส่วนคนหนึ่งในการที่จะผูกพันผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น ๆ ท่านว่าข้อจำกัดเช่นนั้นก็ห้ามมีผลถึงบุคคลภายนอกไม่”

- **เหตุผล** ปกติแล้วตามมาตรา ๑๐๓๓ ผู้เป็นหุ้นส่วนย่อมเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการทุกคน ข้อมูลของห้างหุ้นส่วนสามัญซึ่งมิได้จดทะเบียน จะเป็นเพียงข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งมิได้เปิดเผยต่อสาธารณะ ดังนั้นข้อจำกัดอำนาจระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนจึงไม่มีผลผูกพันถึงบุคคลภายนอก

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๔๒๙/๒๕๕๕

จำเลยทั้งสองตกลงแบ่งผลประโยชน์ร่วมกันจากส่วนแบ่งรายได้ค่าบริการ เช่น ค่าติดตั้งโทรศัพท์ ค่าเช่าเลขหมายโทรศัพท์ ค่าใช้บริการโทรศัพท์ทางไกลทั้งในประเทศและต่างประเทศ ถือได้ว่าเป็นการตกลงเข้ากันเพื่อกระทำกิจการร่วมกัน ด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำ จึงมีลักษณะเป็นสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญโดยไม่จดทะเบียน ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๑๒ ซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคน ต้องรับผิดชอบร่วมกันเพื่อหนี้ทั้งปวงของห้างหุ้นส่วนโดยไม่มีจำกัด ตามมาตรา ๑๐๒๕

แม้สัญญาร่วมการทำงานและร่วมลงทุนขยายกิจการจะระบุ ว่า บรรดาความรับผิดชอบที่จำเลยที่ ๒ มีต่อบุคคลภายนอก จำเลยที่ ๑ จะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น ข้อสัญญาดังกล่าวก็เป็นเพียงข้อตกลงภายในระหว่างจำเลยทั้งสองซึ่งเป็นหุ้นส่วนกัน ไม่มีผลผูกพันกับโจทก์

ข้อสอบเนติฯ สมัย ๖๙

หนึ่ง สอง สาม สี่ และห้า ตกกลงตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญ ประกอบกิจการค้าอาหารทะเล มีข้อจำกัดอำนาจว่าให้ หนึ่ง สอง และสาม เท่านั้นมีอำนาจจัดการ ต่อมา หนึ่งเรียกประชุมหุ้นส่วนทุกคนเพื่อขายอาหารอีสานด้วย มติที่ประชุม คือ ทุกคนตกลง ยกเว้นห้า

ต่อมา ห้า ทำสัญญาซื้อวัตถุดิบสำหรับปรุงอาหารทะเลจาก สมชายเป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท โดยสมชายไม่ทราบว่าห้างหุ้นส่วนมี หนึ่ง สอง และสามเท่านั้นที่มีอำนาจจัดการ สมชายส่งมอบวัตถุดิบตามสัญญา แต่ หนึ่ง สอง และสามไม่ยอมรับมอบ

(๑) มติที่ประชุมชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ (๒) สมชายฟ้องใครให้รับผิดชอบได้บ้าง

เฉลย (มาตรา ๑๐๓๒ ๑๐๕๐ ๑๐๕๓)

(๑) มติที่ประชุมชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

มาตรา ๑๐๓๒ ห้ามเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิมหรือประเภทกิจการ นอกจากด้วยความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคน

(๒) สมชายฟ้องใครให้รับผิดชอบได้บ้าง

มาตรา ๑๐๕๐ การใด ๆ อันหุ้นส่วนคนใดทำไปในทางที่เป็น
ธรรมดาการค้าขายของห้างหุ้นส่วน หุ้นส่วนทุกคนย่อมผูกพันในการ
นั้น และรับผิดชอบโดยไม่จำกัดจำนวนในการชำระหนี้

มาตรา ๑๐๕๓ ข้อจำกัดอำนาจไม่มีผลถึงบุคคลภายนอก

๕.๑.๓ ผู้เป็นหุ้นส่วนถือเอาสิทธิต่อบุคคลภายนอกในกิจการ ซึ่งไม่ปรากฏชื่อตนไม่ได้

“มาตรา ๑๐๔๙ ผู้เป็นหุ้นส่วนจะถือเอาสิทธิใด ๆ แก่
บุคคลภายนอกในกิจการค้าขายซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนนั้นหาได้
ไม่” (ข้อสอบเนติ’๕๐ และ ๕๙)

- ไม่ได้เข้ามาเป็นคู่สัญญาในกิจการค้าขาย หลัก Privity of Contract

- มาตรา ๑๐๔๙ เป็นบทคุ้มครองบุคคลภายนอก เนื่องจากไม่
สามารถแสวงหาหลักฐานเพื่อตรวจสอบได้ว่าบุคคลผู้กล่าวอ้างถือเอา
ประโยชน์เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนนั้นจริงหรือไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๗๒๑/๒๕๔๓

จำเลยร่วมกับ ส. และ ม. เป็นหุ้นส่วนกันในห้างหุ้นส่วน
สามัญรับถมดินให้แก่จำเลย แต่จำเลยร่วมเพียงผู้เดียวทำสัญญาเป็น
ผู้รับจ้างถมดินให้แก่จำเลย ส. และ ม. มิได้เป็นคู่สัญญากับจำเลยจึง
ไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน แม้บุคคลทั้งสองจะเป็นหุ้นส่วนกับจำเลยร่วมก็
ตาม แต่ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๔๙ ผู้เป็นหุ้นส่วนจะถือเอาสิทธิ
ใด ๆ แก่บุคคลภายนอกในกิจการค้าขายซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนนั้น
หาได้ไม่ ส. และ ม. จึงไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้จำเลยชำระค่าจ้าง
ถมดิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๗๒๑/๒๕๔๓ (ต่อ)

สิทธิเรียกร้องค่าจ้างถมดินจากจำเลยตามสัญญานี้จึงเป็นของ
จำเลยร่วมแต่เพียงผู้เดียว ดังนั้น จำเลยร่วมแต่เพียงผู้เดียวย่อมมี
อำนาจโอนสิทธิเรียกร้องที่มีอยู่ต่อจำเลยตามสัญญาว่าจ้างถมดิน
ให้แก่โจทก์ได้

ข้อสังเกต

- ห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียนไม่มีสภาพนิติบุคคล ดังนั้นหุ้นส่วนผู้จัดการจะใช้ชื่อตนเองเป็นคู่สัญญาเสมอ
- ระหว่างหุ้นส่วนด้วยกันเอง เรียกเอาส่วนของตนได้แม้จะไม่ปรากฏชื่อตนในกิจการค้ำนั้น ตามมาตรา ๑๐๔๘
- กรณีบุคคลภายนอกทำละเมิดต่อห้างหุ้นส่วน หุ้นส่วนทุกคนฟ้องคดีได้ เพราะไม่ใช่กิจการค้า